

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus HUMANIS. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Qvaestio LXXIV. De materia Eucharistiæ quantum ad speciem. In Octo
Articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

37

Q V Æ S T I O LXXIV.
De materia Eucharistiæ quantum ad speciem.

In Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

*Utrum materia huius Sacramenti
sit Panis & Vinum?*

Notandum est, Varias fuisse hæreses circa materiam huius Sacramenti, quarum præcipuas recenset D. Thomas.

Sed Veritas Catholica est, materiã huius Sacramenti esse Panẽ & Vinum. Colligitur Matt. 26, Marci 14, Luca 22, & 1. ad Cor. 11, vbi Dominus in institutione huius Sacramenti tantum panem & vinũ adhibuit: semperque hæretici sunt habiti ab Ecclesia, qui aliam materiã adhiberent.

Primaria ratio est voluntas Christi. Cõgruentiã sunt: Primò, Quia pane & vino homines reficiuntur corpore; panis enim corroborat, & vinum lætificat: ergo conueniens erat, vt in his institueretur hoc Sacramentum, quod est refectio, & recreatio animæ; præsertim cum hæc apud omnes gentes facillè habeantur. Secundò, Quia hæc, dum seorsim nobis exhibent corpus, & seorsim sanguinem, optimè representant Christi passionẽ, per quam sanguis à corpore fuit separatus. Hoc autem Sacramentum, est cõmemoratio passionis Christi. Tertiò, Quia hæc materia optimè representat nobis effectũ huius Sacramenti; quæ respectu singulorum est robor & recreatio spiritus: respectu Ecclesiæ est vnio spiritualis membrorum in vno corpore & capite: panis enim ex multis granis in vnum coëuntibus constat, vinum ex multis acinis confluit.

ARTICVLVS II.

*Utrum requiratur determinata
quantitas panis, & vini?*

Respondetur, Quantumuis magnam quantitatem panis & vini posse consecrari. Intelligence, modò sufficienter sit præsens: v. g. monticulus panis, & lacus vini. Probat D. Thomas. Quia tantum potest consecrari, quantum sufficit, pro quantumvis numero fidelium, v. g. pro decem millionibus hominum: sed numerus fidelium semper potest esse maior, & maior: ergo & quantitas materiæ huius Sacramenti.

Ratio est, Quia panis & vinum, quantumuis magna quantitate, est verus panis, & verum vinum: ergo potest consecrari, modò alioqui sit præsens. Patet consequentia, Quia Christus absoluit dedit potestatem consecrandi panem, & vinum. Nec potest assignari aliquis terminus, quo hæc materia limitetur. Quod confirmatur; Quia hæc limitatio nõ potest delumi, nisi ex fine, vt in omnibus arte factis: finis autem est vsus huius Sacramenti: atqui non limitatur ex vsu, vt rectè ostendit D. Thomas.

Notandum in responsione ad 1. vbi D. Thom. ait, in rebus naturalibus materiã accipere deter-

minatam quantitatem per comparisonem ad formam determinatam; hoc propriè solum esse verum in viuentibus; hæc enim ab intrinseco, scilicet ex vi formæ, habent determinatam quantitatem. Res inanimæ determinantur ab extrinseco, v. g. vel ab agente, vel ab inopia materiæ, vel à loco.

Vnde quantitas determinetur.

DVBIVM I.

*Utrum quantumuis parua quantitas
possit consecrari?*

Respondeo, Nullam esse ita paruam particulam, quin, si sub illa sit substantia panis & vini, possit consecrari. Et quidem, si loquamur de particula existente in toto, res est indubitata: dum enim totum consecratur, omnes particule eius, quantumuis minutæ, consecrantur. Dices, In toto homogeneo nõ datur pars minima; sed in infinitum potest dari minor, sub quã forma existat; ac proinde poterit deueniri ad tam minutam, vt sit insensibilis: ergo non poterit consecrari: Sacramenti enim materia debet esse sensibilis. Respondeo, Etsi per se seorsim non sit sensibilis, tamen est sensibilis confusè in toto, in quo existit; ac proinde in ipso simul cum alijs poterit consecrari.

Si autè loquamur de particula separata, dicendum est, omnem quantumuis paruam posse consecrari, modò sub ea possit conseruari substantia panis & vini, & sit sensibilis; vt fatentur omnes Doctores.

Quòd si aliqua tam sit exigua; vt sub ea seorsim substantia propria exiltere nequeat, ea seorsim cõsecrari non poterit: quia reuera non est materia; vtpote non habens substantiam panis, & vini. Talem tamen particulã dari posse, sequitur ex illorũ sententia, qui statuunt in homogeneis dari minimum naturale separatum, id est, minimã particulam, quæ separatim à toto possit naturã retinere: si enim hæc particula diuidatur, statim desinet ibi rei substantia, saltem per actionem corporis circumstantis, cui ob exilitatem non potest resistere.

Similiter, Si ita sit parua, vt naturaliter non sit sensibilis, consecrari seorsim non potest, etsi fortè substantia panis ibi subsistat; quia materia Sacramenti debet esse sensibilis. Dices, Ergo si ab hostia consecrata separetur talis particula, desinet ibi esse corpus Domini, quamuis sub ea possit conseruari substantia panis: quod est cõtra Conciliũ Trid. sess. 13. can. 4. Respondeo, Negando Consequentiam: etsi enim talis pars seorsim non possit consecrari; consecrata tamen in toto potest post separationem retinere consecrationem; sicut vinum gelatum non potest consecrari; tamen si consecratum sit ante congelationem, non desinet ibi esse corpus Domini; & fortassis aqua vino mixta consecrari potest; & si separetur, manebit consecrata; seorsim tamen nõ potest consecrari. Denique, anima in corpore consecrari potest Sacramenti, non tamen sic consecrari potest extra corpus; quamuis extra corpus hanc consecrationem retineat.

H h h ij

DVBIVM

Quantumuis parua materia in toto existens est consecrabilis.

Si à toto sit separata

Si minimã naturale.

Si insensibile.

Si particula consecrata fiat insensibilis, non desinet corpus Domini.

Huius Sacramenti materia est panis & vinum.

Tres Congruent.

Quantumuis magna quantitas consecrari potest.

Ratio.

DVBIVM II.

Qua presentia materia requiratur, ut possit consecrari?

Respondeo, Requiri, ut aliquo modo moraliter sit praesens; non enim panis, qui per totum orbem sparsim existit, vnico actu consecrari potest. Quanta autem debeat esse haec praesentia, difficile est explicare.

Materia sit sensu percipibilis.

Primò, Satis constat debere esse talem, ut sensu percipi possit, & manibus designari. Patet ex illo pronomine demonstratiuo, *Hoc*. Ratio est, Quia cum Sacramentum sit res sensibilis, debet habere praesentiam sensibilem.

Si sit post murum.

Vnde panis, qui post murum existit, non posset hinc consecrari, ut communiter DD. docent; quia moraliter, non potest esse sensibus praesens.

Si quantum tota terra vel totum mare.

Similiter, si fingamus totam terram esse panem, & totum mare esse vinum, non poterunt vnico actu consecrari; quia haec proprie non sunt secundum se tota sensibus praesentia; ita ut sensus ad omnes partes externas possit aliquo modo pertinere. Nec refert, quod partes sint continuæ; quia hoc nihil facit ad humanam praesentiam: vnde remotiores partes, quæ sub sensum non cadunt, perinde se habent, ac si non essent alijs continuæ. Probabile tamen est, posse haec consecrari, si virtute diuina sensibus fierent praesentia, sicuti legitur de S. Anselmo, quod aspectu etiam parietes penetrabat.

Excipit casum.

Certum tamen est, vinum in calice aperto, & panem in pixide clausa, posse consecrari: quia haec per ipsa vasa designantur, & sensibus percipiuntur. Sic enim designantes dolium, dicimus *Hoc est vinum*.

Si à tergo.

Id autem quod à tergo est, non videtur posse consecrari, quia non potest percipi sensu, sic ut possit designari per pronomen *Hoc* sine addito.

Non requiritur ut circa eam possit operari.

Secundò, Quidam requirunt, ut ita propè sit materia, ut possit circa illam operari manibus, vel instrumento. Sed hoc non videtur verum, quia vis verborum hoc non postulat. In praxi tamen seruanda est Ecclesiae consuetudo.

DVBIVM III.

Utrum Minister mente debeat determinare id, quod consecrandum est?

Afirmatur.

Respondeo, Debere: id enim postulat pronomen demonstratiuum *Hoc*. Idem suo modo cernitur in reliquis Sacramentis, vbi subiectum, circa quod fit actio, determinari debet. Ratio est, Quia omnis actio fit circa aliquid determinatum, non circa aliquid confusum.

Si solum designet dimidium hostiae.

Hinc patet, Quod si Sacerdos velit tantum consecrare dimidiam partem hostiae, eamque mente determinet, illam solum consecrabit, non alteram; quamuis id graue esset peccatum. Si neutram designet; neutram consecrabit, etiamsi alteram confusè voluerit consecrare.

Si quinque ex decem.

Similiter, Si ex decem hostijs velit consecrare quinque, non determinans eas, nihil efficiet.

Si solas partes proportionales.

Item, Si omnes partes proportionales intendat consecrare, nihil faciet: quod est contra Ioannem Maiorem; quia sunt indeterminatae, ita ut à nulla mente determinari queant: v.g. omnes partes tertiae, vel quartae latentes in aliquo toto, & in infinitum procurrentes.

Denique non potest etiam haec determinatio alterius arbitrio permitti, v.g. si intendas consecrare omnes formulas, quas ego designauero: quia de eo quod alter designat, non potes rectè dicere, *Hoc*, nisi tu ipse idem designes.

Si determinationem alteri permittat.

Aduertendum tamen, quando multae sunt formulae, non esse necesse, ut earum numerum determines; sed satis est, ut velis omnes consecrare quae ante te sunt, etiamsi aliae super alias sint accumulatae, ita ut cerni nequeant.

Nota in Praxi.

ARTICVLVS III.

Utrum requiratur ut sit panis triticeus?

Respondeo, Propriam materiam esse panem triticeum: quod sic intellige, ut nisi triticeus sit, non constet Sacramentum.

9

Patet Primò ex Concilio Florentino, quod praecise assignans singulorum Sacramentorum materiam, absolute statuit materiam huius Sacramenti esse panem triticeum, & vinum de vite: quo modo loquendi satis insinuat, hanc materiam esse necessariam ad Sacramenti substantiam. Nam ita vult panem esse ex tritico, sicut vinum ex vite. Atqui vinum vitis est absolute necessarium: ergo. Confirmatur; quia si dicamus Concilium loqui tantummodò de necessitate praeccepti; nihil habebimus certi etiam in ceteris Sacramentis, de materia praecise necessaria: ergo semper intelligendum est de materia absolute necessaria, nisi modus loquendi aliud insinuet: ut quando loquitur de aqua admiscenda in calice.

Afirmatur

Ex Florentino.

Secundò patet ex perpetuo Ecclesiae usu, & traditione: nusquam enim legimus in Ecclesia aliud genus panis ad hoc Sacrificium adhibitum.

Ex Tradit.

Tertiò patet ratione D. Thomae: Quia hic panis est maximè conueniens naturae humanae; & maximè vsitatus: nam certa panum genera solum vsurpantur inopiâ panis triticei. Deinde, hic optime significat effectum huius Sacramenti, qui est corroborare.

Ex Ratio- nis con- gruentia.

Hinc patet panem hordeaceum non esse idoneum: quia constat non esse triticeum. Plinius enim lib. 18. c. 7. frumenti species facit triticeum, & hordeum.

Excludit panem hordeaceum.

DVBIVM.

Utrum panis ex Secali, Spelta, Amyla sit consecrabilis?

Respondeo; Nullum panem esse consecrabilem, nisi verè & proprie sit panis, & constet tritico.

10

Vnde certum est, Primò, Massam crudam, aut elixam non esse consecrabilem; quia non est panis vsitatus, siue differat specie siue non à vero pane: hoc enim nihil refert, ut bene Scotus diff. 11. quaest. 6.

Massa cruda & elixa.

Secundò, Certum est, panem ex castaneis, fabis, pisif, milio, cæterisque huiusmodi leguminibus, vel seminibus, non esse consecrabilem: quia constat haec nullo modo esse triticeum.

Panis de leguminibus & se- minibus.

Tertiò, De Secali, quam D. Thomas videtur vocare *Siliginem* est dubium: Probabile tamen est esse consecrabilem. Ratio est; Quia non videtur substantia

Ex Secali.

substantia differre à tritico, sed tantùm accidente: nam soli sterilitate & siccitate ex tritico fit secale, & iuxta Plinium est species tritici, vocatque ipse *farraginem*, teste Matthiolo medico.

Ex Spelta.

Idem sentiendum videtur de Spelta; nam videtur species tritici, etsi leuior sit.

Ex Amylo.

Ex Amylo non solet fieri panis; & si fieret, non videtur consecrabilis, vt probat Scotus. Idem tenet D. Thom. quia est tritici liquamentum variè transmutatum.

Si coctus lacte vel aqua rosacea.

Quartò, Si panis ex lacte, vel aqua rosacea coquatur, non videtur idoneus: ita D. Thomas infra art. 7. ad 3. quem sequuntur plerique Doctores. Ratio est, Quia non est panis visitatus, sed videtur genus libi vel placenta. Contrarium tenet Caietanus infra art. 7. Quia, inquit, *humor exhalatur*, sed reuera non tota, sed maxima pars aquæ aut humoris manet.

Cave materiam dubiam.

Porro in praxi cauendum, ne vnquam materia dubia adhibeatur: nam esset per se magnum sacrilegium; nec potest esse necessitas quæ excuset.

ARTICVLVS IV.

Vtrum debeat esse panis Azymus?

II Respondeo, Certum est, tam panem fermentatum, quam azymum, esse idoneam materiã huius Sacramenti, vt hic docet D. Thom. Græci enim cõsecrant in fermentato, & Latini in azymo.

Error Gregoriorum, in azymo non consecrari.

Neque de hoc fuit controuersia per mille annos, scilicet vsque ad annum millesimum vigesimum, vel circiter; tunc enim primùm Græci cõeperunt damnare Latinos, eosque vocare *Azymitas*, quod azymo pane in Sacrificio vterentur; vt testatur Leo IX. in epistola ad Michaëlem Constantinopolitanũ c. 5. in quo errore adhuc persistunt, existimantes nihil confici in azymo. Et quia precipua eorum ratio est, quod putent Dominũ hoc Sacramentum in fermentato instituisse: videndum est, quando Dominus instituerit. Si enim instituit primo die Azymorũ, euident est instituisse in azymo; quia lege diuina tunc omne fermentatum sub pœna mortis debebat abesse. Si autem anticipauit dies Azymorum, non est quidem certum, quod in azymo instituerit; sed neque etiam, quod in fermentato; imò adhuc probabilius erit instituisse in azymo. Ratio est, Quia Agnus paschalis non poterat comedi sine azymis: ergo tunc utebatur azymis: ergo omnino credibile est, quod ex iisdem azymis immediatè post consecrari Eucharistiã: quis enim dicat Dominum duo panum genera in mensa habuisse?

Fundamentum Græcorum non facit contra Azymum Latinorũ.

12 Quando in illi olim celebrari Pascha, & quomodo.

Suppono Primò, Exodi 12. v. 8. præceptum esse, vt Pascha celebretur decima quarta luna mensis primi ad vesperam, cum azymo pane, & lactucis agrestibus; & vt ab eo tempore per septem dies, scilicet vsque ad vigesimum primum inclusiue, non vtantur alio pane, quam azymo, sub pœna mortis: vnde hi septem dies dicebantur dies Azymorum, & Paschales.

Menses Iudæorum à Nouilunio

Suppono Secundò, Menses apud Iudæos fuisse lunares, & à nouilunio cõpisse: primum autem mensem anni fuisse eum, cuius nouilunium proximũ erat æquinoctio verno vel certè, cuius plenilunium seu dies decima quarta incidebat in æquinoctium vernum: quod si dies decima quarta seu plenilunium erat ante æquinoctium, tunc proximum nouilunium quod incidebat post æquinoctium, inchoabat primũ mensem; & decimo quarto die ad vesperam erat Pascha. Patet hoc ex Philone de vita Moylis, & Iosepho lib. 3. Antiquitatum.

His positis; Græci affirmant Dominum manducasse agnum paschalem, & instituisse hoc Sacramentum, non primo die Azymorum, sed die decimo tertio mensis primi ad vesperã: anteuertisse enim tempus ordinariũ, vt posset à Iudæis occidi lunã decimã quartã, eo nimirum tempore, quo ipsi secundum legem Pascha immolabant, vt sic figura veritati responderet. Hunc autem diem decimum tertium incidisse in diem Iouis, decimũ quartum autem in diem Veneris: ad cuius vespẽram Iudæos immolasse Pascha, & tunc cõpisse dies Azymorum: decimum quintum autem, qui erat primus Paschæ, incidisse in Sabbatum; & ideò hoc sabbatum vocari magnum ab Eudangelista. Hinc inferunt Dominum potuisse vesci pane fermentato, quando comedit pascha; quia dies Azymorum anticipauit. Colligitur hæc sententia ex Euthymio in cap. 16. Matthæi, & Niceph. lib. 1. hist. c. 28. & magis disertè illam explicant Græci posteriores. Verum pro veritate

13 Sententia Græcorum de tempore instituti huius Sacramenti.

Dico Primò, Christum celebrasse Pascha, & instituisse hoc Sacramentum primo die Azymorum, nempe luna decima quarta mensis primi ad vespẽram. Est certa & communis DD. dist. 11. Probatur Primò, Mat. 26. v. 17. *Prima die Azymorum accesserunt ad Iesum dicentes; vbi vis paremus tibi comedere pascha?* Marci 14. v. 12. *Primo autem die Azymorum quando pascha immolabant*, scilicet gens Iudæorum. Lucæ 22. v. 7. *Venit dies Azymorum, in quo necesse erat occidi pascha: necesse*, quia videlicet lege præceptũ. At qui hic dies erat decimus quartus, non decimus tertius, vt patet Exodi 12. & 13. vbi præcipitur, vt luna decima quarta ad vespẽram omnes immolent pascha, & omne fermentum sub pœna mortis abijciant.

14 Quando Christus seruari Pascha, & S. Eucharistiã instituerit, vterior sententia.

Respondent quidam Græci huic argumento, vt testatur D. Th. in 4. d. 2. q. 2. a. 2. hos tres Eudangelistas esse lapsos in hoc, & à Ioanne esse correctos, qui ait ante diem festum Dominum celebrasse pascha. Sed hoc blasphemum est. Vnde

1. Probatur ex Mattheo Marco, & Lucæ.

Probatur Secundò, Ex Ioanne, quem Græci se dicunt sequi: Ioan. 13. v. 1. *Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus, quia venit hora eius &c.* Hoc Dominus dixit pridie passionis, vt patet ex serie Eudangelij: ergo dies passionis erat festus: sed festus non erat die decima quarta, sed decima quinta: nam decimus quartus ad vespẽram erat prophanus, vt ipsi fatentur: ergo non instituit hoc Sacramentum die decimo tertio ad vespẽram, sed decimo quarto, quando incipiebant azyma.

Prima Græcorum euasio blasphemæ.

Sed instant Græci: Si instituit ante diem festum Paschæ: ergo instituit ante decimum quartum diem ad vespẽram: nam decimus quartus dies ad vespẽram erat dies Paschæ.

15 2. Prob. ex Ioanis, 13.

Respondendo Negando Consequentiam; aliud enim est *dies festus Paschæ*, aliud *Pascha*, seu *dies Paschæ*: nam *dies festus Paschæ* erat decimus quintus dies, vt patet clarè Exodi 12. & Leuit. 23. *Pascha* verò, seu *dies Paschæ* erat extrema pars diei decimæ quartæ constans aliquot horis, quando nimirum vbique immolabatur Agnus paschalis: & hic dies non erat festus, quia opera seruilia non erant tunc interdicta.

Præcluditur effugium Græcorum

16
3. Prob.
ex Ioā. 13.

Probatur Tertio, Ibidem Ioannis 13. v. 27. cum Dominus diceret Iudæ, *Quod facis, fac citius;* & ille mox egrederetur cum iam esset nox, Apostoli suspicabantur hoc illi esse dictum, vt emeret necessaria ad diem festum: quod nullo modo potuissent suspicari, si fuisset tunc decimus tertius dies ad vesperam; quia inter illud tempus & festum dies integer intercessisset, vnde non fuisset opus vlla festinatione.

4. Prob. ex Ioan. 18.

Probatur Quarto, Ioannis 18. v. 31. Iudæi dicunt, *Nobis non licet interficere quemquam,* scilicet ob festum, quod tunc erat; vt exponunt multi Patres in hunc locum: Chrysostronus, Cyrillus, Augustinus, Beda, & alij. Nam aliàs poterant interficere blasphemos, vt patet Act. 7. Ergo pridie erat decimus quartus.

5. Prob. ibid. v. 39.

Probatur Quinto, Ibidem v. 39. Pilatus dicit; *Est autem consuetudo vobis, vt vnum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum?* Ergo tunc erat festum Paschatis, scilicet dies decimus quintus. Confirmatur, quia dies hic Matt. 27. v. 15. vocatur solemnis: *Per diem solemnem consueuerat Prasfes populo dimittere vnum.* Marci 15. v. 6. *Per diem festum solebat dimittere.* Luc. 23. v. 17. *Necessè habebat per diem festum dimittere eis vnum.* Vnde manifestè sequitur fuisse decimum quintum, quando Barabbas dimissus est, & Dominus occisus: ergo decimo quarto ad vesperam comedit agnum.

17
6. Prob. ex Patribus.

Sexto Probari potest ex Patribus: & quidem de Latinis non est dubium. Ex Græcis idem colligitur. Nam apertè dicunt, Christum die festo ac solempni Paschatis fuisse occisum, ac proinde die decimo quinto, non decimo quarto. Vide Origenum Tract. 33. in Matth. Gregorium Nazianz. oratione 2. de Paschate, Theophilum Alexand. apud Bedam lib. De ratione temporum cap. 57. Theodoretum quæst. 24. in Exodum. Chrysostronum hom. 85. in Matt. vbi inter cetera ait, Christum eo die manducasse pascha, quo lege præscriptum erat; & hom. 82. in Ioannem, eo die celebrasse pascha, quo antiquitus celebratum erat.

18
7. Probatur Ratione.

Postremò patet Ratione: Quia decuit Christum in omnibus seruare legem, ne Iudæis daret aliquam occasionem calumniandi, aut se reiiciendi tanquam legis transgressorem. Et sanè, si tempus à lege præscriptum anticipasset, Iudæi id ei obieissent, quando tanto studio eum coram Summo Sacerdote accusabant. Quod autem Euthymius ait, licuisse anticipare tempus, sed non postponere, caret omni ratione & auctoritate; præsertim cum Scriptura absolutè præscribat diem decimū quartum ad vesperam; vt patet Exodi 12. Leuit. 23. Num. 9. & 28. Quòd si tunc incidebat impedimentum, non permittebat lex anticipari, sed iubebat differri in lunam decimam quartam mensis proximi; vt patet Num. 9. insinuans omnino debere fieri luna decima quarta.

19
Altera pars verioris sententiæ contra Græcos.

Dico Secundo, Luna decima quarta eo anno incidit in feriam quintam, & luna decima quinta in feriam sextam: vnde feria sexta erat festum Azymorum, & dies solempnis Paschatis. Patet, quia Dominus Sabbato quiescit in sepulchro, & feria sexta occisus est. Ergo quando comedit Pascha, erat feria quinta ad vesperam. Atqui tunc erat luna decima quarta, vt ostensum est: ergo luna decima quarta incidit in feriam quintam, & luna decima quinta in feriam sextam. Ergo feria sexta erat dies Festus & solempnis. Nam Leuit. 23.

v. 5. & 6. & Num. 28. v. 16. dies decimus quintus mensis primi vocatur Solemnitas Domini, & dies celeberrimus; Mense, inquit, primo, quarta decima die mensis ad vesperam Phase Domini est, & quinta decima die mensis huius solemnitas Azymorum Domini est: nempe quam Ioannes vocat diem festum Pascha. Dices quomodo ergo Euangelistæ decimū quartum diem vocant primum diem Azymorum? Respondeo cum Caietano in c. 13. Ioannis: Vocant illū primum Azymorum ratione noctis sequentis, quando Azyma incipiebant: prior enim pars noctis, vsque ad noctis dimidium, iuxta vulgarem computationem, pertinebat ad diem præcedentem, scilicet ad decimum quartum diem: vnde iuxta vulgarem computum dies decimus quartus, dicebatur dies primus Azymorum; nempe ratione partis illius noctis. Sed iuxta legalem computum pertinebat illa pars ad diem sequentē: nam iuxta legalem vsum, dies à vespera ad vesperam celebrantur. Etsi enim ad vesperam non sic inciperet festum, vt obligaret ad abstinentiam operum feruiliū; tamen incipiebat secundum aliquam cæremoniam legalem: vt, quia incipiebant abstinere à fermentato. Sicut modò apud Christianos festa, quoad officium Ecclesiasticum incipiunt à vespera; quoad obligationem abstinendi ab opere feruili, à media nocte.

Sed contra. Obijciunt Græci Primò, Dies ille, quo Dominus est occisus, non fuit festus: ergo non est occisus luna decima quinta, sed decima quarta: ergo decima tertia ad vesperam comedit Pascha. Antecedens patet, quia diebus festis prohibita erant opera feruilia, & Iudicia: sed eo die, quo Dominus fuit occisus, non erant hæc prohibita: nam Ioseph emit sindonem, Marci 15. Mulieres parauerunt aromata Luc. 23. Iudæi accusarunt, & condemnarunt Christum: ergo &c. Confirmatur Matth. 26. v. 5. *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.*

Ob hoc argumentum Rupertus lib. 10. in Matthæum in illud, *Scitis quia post biduum,* etsi concedat Iudæos, & Christum comedisse agnum die decimo quarto ad vesperam, tamen vult diem decimum quintum non fuisse festum; sed hoc festum translatum in diem decimum sextum, scilicet in Sabbatum, ne duo festa essent continua.

Sed hæc sententia est omnino improbabilis: Primò, quia apertè Scriptura multis locis docet diem decimum quintum, qui immediatè sequitur vesperam immolationis paschæ, esse solempnem, & festiuum, & primū Azymorum; vt patet Exod. 12. Leuit. 23. Num. 28. Debebant enim Azymorum dies continenter celebrari. Secundo, quia Patres passim docent Dominum die festo, & solempni occisum.

Vnde Respondeo, in festis prohiberi opera feruilia, sed non opera pietatis; nec ea, quæ erant necessaria ad cibos parandos, vel ad ignem accendendum: hæc enim tantum in sabbato, & alijs fortasse paucissimis prohibita erant. Quòd ad Iudicia attinet, Iudæi non erant admodum scrupulosi in causis criminalibus, modò ipsi manibus non occiderent. Ad Confirmationem, seu ad Illud Ioannis 26. *non in die festo;* erat quorundam consilium, sed non optimum: nam Iudas vltro se offererebat, vt eum traderet sine tumultu.

Obijciunt Græci Secundo, Ioannis 18. v. 28. *Non introierunt in Prætorium, vt non contaminarentur, sed vt Pascha.*

Soluitur difficultas ex Euangelistis petita.

20
1. Obiect. Hinc sequi Christum fuisse occisum die festo.

Rupertus solutio, quòd festum id fuerit translatum.

Improbatur.

Vera solutio.

21
2. Obiectio: quòd tunc erat Parasceue sed vt Pascha.

sed ut manducarent Pascha: ergo tunc nodum comederant pascha, sed vesperi erant comesturi: ergo iste erat dies decimus quartus mensis primi.

Confirmatur ex cap. 19. Ioannis v. 31. vbi dicitur, quod erat Parasceue pascha, hoc est, preparatio ad pascha.

Quidam respondent Sacerdotes sui Pascha trastulisse.

Respondeo; Ob hoc argumentum quidam Patres putauerunt Principes Sacerdotum ita fuisse occupatos in Christi nece procuranda, ut contra legem diuinam tempore legitimo cum reliquo populo Pascha non celebrauerint, sed distulerint in decimum quintum diem ad vesperam, id est, in feriam sextam. Ita Chrysostomus homilia. 85. in Matt. & 82. in Ioannem: Theophilactus in c. 26. Matt. Idem insinuat Cyril. lib. 12. in Ioan. c. 2.

Non probatur.

Verum id parum est probabile, cum suarum caeremoniarum essent obseruantissimi, ut populo valde religiosi viderentur. Neque tempus illis defuit celebrandi pascha, cum nec Iudae defuerit, qui tamen magis erat impeditus. Denique, si erant impediti, debebant differre vsque in diem decimum quartum mensis proximi, ut expressè præcipitur Num. 9.

22 Alij negant in certis ferijs Pascha potuisse celebrari.

Alij respondent omnes Iudæos distulisse illo anno in decimum quintum ad vesperam immolationem agni, & festum Paschæ in decimum sextum, scilicet in sabbatum. Et ratio erat, quia habebant quasdam traditiones iam inde à temporibus Esdræ, quibus cauebatur ne vquam feria secunda, vel quarta, vel sexta festum Paschæ celebraretur; & iuxta hoc sua Calendaria disponebant. Hanc sententiam excogitauit Paulus Burgensis, eamque fusè explicat & sequitur Ianfenius c. 128. Concord. & Ioan. Heutenius in præfatione ad Euthymiu, & aliquot alij recentiores. Sed hæc sententia Primò facile refutatur ex dictis. Nam Marcus ait, *Primo die Azymorum, quando pascha immolabant.* Qui immolabant, nisi Iudæi? & Lucas, *Primo die Azymorum, in quo necesse erat occidi pascha;* cur necesse? Nisi quia lex & consuetudo ita præcipiebant. Secundò, Quia constat Iudæos illo tempore semper celebrasse Pascha die decima quarta, nec curasse in quam feriam ille dies incidere: ergo nõ habebant talem traditionem circa certas ferias.

Improbatur.

Antecedens patet, Tum ex testimonio Epiphaniij hæresi 30. & 51. vbi ait festum Azymorum apud Iudæos incidere in quemuis diem hebdomadæ, etiam in secundum, tertium, quartum &c. Tum ex consuetudine Ecclesiæ Asiaticæ, quæ initio natiuitatis fidei celebrabat Pascha decima quarta luna mensis primi, in quemcumque diem hebdomadis luna illa incidisset, & in hoc imitabatur Iudæos: ergo Iudæi illo tempore celebrabant Pascha die decimo quarto, non curantes in quam feriam ille dies incidere. Antecedens patet apud Theodoretum lib. 1. hist. c. 9. Euseb. lib. 5. hist. cap. 22. & 23. Epiphani. hæresi 50. quæ est *Quarta-decimanorum.*

Quous die hebdomadæ Iudæi Pascha celebrabant.

23 Verior auctoris solutio.

Vnde dicendum est, ommissis alijs expositionibus, pascha eo loco apud Ioannem non significare agnum paschalem, sed alias victimas paschales, quæ per omnes paschæ dies immolabantur: ut expressè colligitur Deuter. 16. v. 2. *Immolabis phase Domino Deo tuo de ouibus, & de bobus.* Et 2. Paralip. 35. v. 8. *Dederunt Sacerdotibus ad faciendum phase pecora commixtim duo millia sexcenta, & boues trecentos, Leuitis quinque millia pecorũ & boues quingentos.* Ad Confirmationem: Dicitur autem Parasceue

Pascha, non quasi ad pascha, sed quia occurrebat in festo Paschatis: nam Marci 15. v. 24. vocatur *Parasceue ante sabbatum*; similiter Luca 23. v. 54. Dicitur autem dies ille *Parasceue*; quia tunc cibi pro sabbato preparari debebant: & nullus dies habebat parasceuen, præter sabbatum.

Quid parasceue Paschas

Obijciunt Græci Tertio, Azyma sunt propria Iudæorum: ergo consecrare in azymo est iudæizare. Confirmatur, Azymum non est panis; nam panis Græcè dicitur *âplos* ab *âpwa*, id est, attollo, quia fermentum attollit farinam subactam.

Respondeo, Vti azymis non magis est iudæizare, quàm vti fermentatis; quia Iudæi non solum azymis utebantur in caeremonijs, sed etiam panibus fermentatis, ut patet Leuit. 7. & 23. Deinde, non vitur azymis eodem modo quo Iudæi: illi enim utebantur cum agno paschali, & lactucis agretilibus, &c. nos autem ad consecrandam Eucharistiam. Ad confirmationem: azymum panis non minùs est panis quàm fermentatus; ut per se patet; & Luca vltimo, vbi panis azymus vocatur panis, illis verbis; *Cognouerunt illum in fractione panis*: Nam hoc contigit tertio die azymorum. Etymologia autem sæpè est angustior, quàm nominis significatio.

ARTICVLVS V.

Utrum Vinum vitis sit propria materia huius Sacramenti?

Respondetur, Necessariò debere esse vinum ex vite. Matth. 28. vocatur *genimen vitis*, id est, fructus. Similiter Luc. 22. dicitur *generatio vitis*. Definitur etiam à Concilio Florentino in instructione Armenorum: & supponitur à Concilio Trident. sess. 13. can. 2. Ratio est, Quia liquores alij, qui ex leguminibus, frumento, vel pomis fiunt, non sunt verè vinum; sed is solus, qui ex vuis exprimitur. Vnde sequitur Primò, Acetum non esse vllò modo idoneam materiam: quia est corruptio vini; sicut cadaver est corruptio animantis. Si adhuc retinet vini naturam (quod ex sapore, & odore colligitur) quamuis non-nihil acefcat, est consecrabile. Peccat tamen, qui sine necessitate tali vino vitur.

24 Affirmatur Mat. 28. Luca 22.

Liquores ex leguminibus &c.

Acetum, Vini actum.

Sequitur Secundò, Omphacium non valere, quia non est vinum, sed liquor incoctus, vnde tandem concoctione vinum fieret.

Vinum intra vas.

Sequitur Tertio, Vinum intra vas conclusum non esse consecrabile, ut rectè Caietanus hic, & alij passim: ita enim permixtum est carni vuae, ut non tam sit potus, quàm cibus. Mustum tamen consecrabile est. Verum eo non est vtendum, nisi in necessitate: nam plurimas fœces commixtas habet, quæ non sunt consecrabiles.

Mustum.

Sequitur Quarto, De vino solidè gelato dubium est: quidam enim putant esse idoneum: ita Angelus verbo Missa, num. 23. Siluest. verbo Eucharist. 2. q. 10. quæ sententia non est improbabilis. Verius tamen videtur, non esse idoneum, siue ibi sit species vini, siue non. Ratio est, Quia non est potabile, sicut nec in vuis. Ita Fumus verbo Eucharistia, num. 9. & Alanus lib. 1. de Eucharist. cap. 11. Cum autem solutum fuerit, si adhuc retinet naturam vini, consecrabile est. Secus, si non retinet.

Vinum gelatum.

degelatũ.

ARTICVLVS VI.

An aqua sit vino miscenda?

25
Varia n. r.
refes.

Respondetur, Aquam vino permiscendam. Est contra Ebionitas, Tatianos, & Aquarios, qui pretextu sobrietatis, solam aquam offerebant. Vide Epiph. haresi 30. & 46. & August. haresi. 64. Est etiam contra Armenos, qui solum vinum offerebant, vt significarent in Christo esse tantum vnā naturam, vt refert Nicephorus lib. 18. hist. c. 53. Denique est contra nostros hæreticos, qui id putant esse adiaphorum.

Sententia
Catholica
probatur.

Probatur Primò, Ex Concilijs. Concilium Trullanum Can. 32. dicit *Hanc mixtionem esse traditionem Apostolicam à Christo profectam.* Conc. Carthaginense III can. 24. *Vt in Sacramentis Corporis & Sanguinis Domini nihil offeratur amplius, quàm ipse Dominus tradidit; hoc est panis, & vinum aqua mixtū.* Concilium Florent. in instructione Armenorum adfert tres causas huius mixtionis, quas hic habet D. Thomas. Similiter Concil. Tridentinum sess. 22. cap. 7. Probatur Secundò, Ex Liturgia D. Iacobi, *Accipiens, inquit, calicem, & permiscens ex vino & aqua.* Et ex Liturgia D. Basilij *Calicem de genimine vitis accipiens, miscens, gratias agēs benedixit &c.* Probatur Tertio, Ex Decretis Pontificum; quæ vide apud Gratianum de Consecratione, distinct. 2. Probatur Quarto, Ex Patribus. Iustinus Apologia 2. in fine dicit Christianos *offerre panem & calicem aqua dilutum.* Irenæus lib. 4. contra hæreses cap. 57. *Dominus temperamentum Calicis sui, Sanguinem confirmavit.* Cyprianus tota epist. 63. ex professo probat esse contra Christi institutionem solam aquam offerre; sed eam cum vino miscendam. Rationes vide apud D. Thomam hic. Et apud Amalariū lib. 3. de Officijs c. 19. & Rabanum lib. 1. De institutione Clericorum c. 31.

1. Ex Con-
cilijs.

2. Ex Li-
urgijs.

3. Decretis
Pontificū.

4. Ex Pa-
tribus.

ARTICVLVS VII.

Vtrum permixtio aqua sit de necessitate huius Sacramenti?

26
Negatur
contra
Richardū.

Respondetur Negatiuè. Est communis sententia Theologorum. d. 11. præter Richardum Armacanum lib. 9. qq. Armeniacarum cap. 9. vbi docet hanc mixtionem esse necessariam ad substantiam Sacramenti.

Florent.

Probatur Primò, Ex Concil. Floren. *Materia huius Sacramenti est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet.* qua forma loquendi insinuat non esse, nisi ex præcepto debitū; alioqui dixisset, *Materia est vinum de vite aqua mixtum.* Concil. Trid. sess. 22. cap. 7. *Monet sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscerent.* vbi satis indicatur, esse solum ex præcepto Ecclesiæ; ac proinde non pertinere ad substantiam: Ecclesia enim non potest suo præcepto facere, vt id, quod non est necessaria materia, fiat necessaria.

Trident.

Probatur Secundò: Ratione, Quia aqua admiscetur non ad significandam præsentiam Sanguinis Christi in hoc Sacramento, quæ est primaria res significata per species; sed ad significandum effectum, seu fructum huius Sacramenti,

Ratio.

quem habet in fumentibus; quod est incorporari Christo. Atqui substantia huius Sacramenti non consistit in sumptione seu vsu, sed in re permanente, vt supra dictum est: ergo etiam si hæc significatio absit, non perit eius substantia; præsertim cum hæc significatio satis conseruetur in speciebus vini & panis: vinum enim ex multis acinis confluit, & panis ex multis granis conficitur.

Aduerte tamen, non sine graui peccato aquæ admixtionem intermitteri. Nam est traditio apostolica, semper in Ecclesia instar præcepti obseruata. Imò à Cypriano dicitur *mandatum Domini*; non quòd Dominus propriè mandauerit, sed quia ab exemplo Domini manauit; sicut solutio decimarum dicitur esse iuris diuini. Simili sensu dicitur esse *Traditio diuina* à Concilio Carthaginensi III. cap. 24.

Ex his sequitur Papam posse dispensare, ne mixtio fiat, quamuis existimem non posse occurrere casum, in quo sit iusta causa dispensandi. Si tamen de facto dispense, non erit peccatum mortiferum omittere.

Cut. Anz.
omissio sit
grauè pec-
catum.

Papa di-
spensare
potest.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum aqua debeat in magna quantitate apponi?

Respondetur; Modicam aquam admiscendam, sic vt ante consecrationem in vinum possit conuerti. Patet ex Concilio Florentino quod dicit modicissimam aquam admisceri debere. Sed est

27
Aqua mo-
dica admis-
cenda, &
cur.

D V B I V M.

Vtrum si ante consecrationem aqua nondum sit mutata in vinum, conuertatur in Sanguinem, sicut vinum?

Doctores Scholastici putant non posse conuerti in Sanguinem, nisi antè sit conuersa in vinum. Ita D. Thomas hic, Bonauentura, Scotus, Richardus, Paludanus, Maior, & Gabriel, d. 11. Imò Gabriel lectione 35. in Canonem, dicit esse *Indubitatam sententiam*; & Catheticus Pij V. dicit esse *sententiam omnium Ecclesiasticorum Scriptorum.* Ratio est; quia propriè solum vinum est materia; aqua autem miscetur, non vt necessaria, sed ceremoniæ causā, propter significationem, vt insinuat Concilium Florentinum. Et Confirmatur; quia admixtio solum videtur esse ex præcepto Ecclesiæ: at si esset materia consecrabilis, omnino esset præcepta à Christo illam materiam instituente; non enim materias Sacramentorum reliquit liberar. Hæc sententia est valdè probabilis.

Quidam id
negant.

Nihilominus contrarium quoque probabile est: Aquam nimirum vino mixtam in Sanguinem conuerti, siue antè sit conuersa in vinum, siue non. Hanc sententiam tenet Alanus cap. 13. lib. 1. Vbi dicit certa fide tenendum esse totum conuerti in Sanguinem, siue aqua sit in vinū mutata, siue non. Et infra dicit contrarium esse grauem errorem: quibus tamen verbis non nihil excedit. Idem tenet Petrus Soto lectione 14. quæst. 5. de Eucharistia.

28
Opposita
sententia
exponitur,
& probatur.

Probatur Primò, Quia Sancti Patres absolutè dicunt *Vinum & aquam*, item *Vinum aqua mixtum offerri*,

1. Ex Patri-
bus.

offerri, consecrari, & in sanguinem Christi verti: Irenæus & Iustinus supra citati art. 6. Cyprianus Epist. 63. dicit calicem Domini non esse solum vinum, aut solum aquam, sed vtrumque mixtum, & hoc sanctificari. Ambrosius lib. 4. de Sacramento cap. 5. Ante verba Christi, calix est vino & aqua plenus; vbi verba Christi operata fuerint, Sanguis efficitur. Theodoretus Dialogo 1. circa medium; Sanguinem appellavit id, quod in calice confusum & commixtum erat. Paschasius de Eucharistia c. 11. Dicit non manere aquam, sed verri in sanguinem. Algerius l. 1. c. 16. de Eucharistia, Vtrumque, inquit, vinum & aqua vnus Sanguis fit.

2. Ex Innocentio III. Probatur Secundò, Ex Innocentio III. Cap. Cum Marthe, quom videtur D. Thomas non benè citasse: dicit enim Innocentius illam opinionem esse probabiliorē, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari; Vt expressius, inquit, eluceat proprietates Sacramenti, quæ est, populum Christianum designatum per aquam, incorporari Christo. Atqui, si aqua mixta vino non possit immediatè conuerti in sanguinem, non aptè significaretur populum Christo incorporari, & veluti in ipsum transmutari. Deinde, Innocentius ibidem non videtur probare opinionem eorum, qui dicunt aquam vino admixtam mutari in vinum: Nam Physici, inquit, contrarium asserunt, qui affirmant aquam a vino per artificium separari. Et infra absolutè decernit esse probabilius, aquam & vinum conuerti in sanguinem.

3. Ex Ratione, Probatur Terziò, Quia tam exiguo tempore, quàm est illud, quod intercedit inter mixtionem & consecrationem, sepè non potest aqua in vinum conuerti; præsertim, si vinum sit debile; vel si multum aquæ ponatur, sicut in Concil. Triburiensi ante annos 800. can. 19. vbi statuitur, vt duæ partes sint vini, & tertia pars possit esse aquæ: Vel si aqua, etiam modica, ponatur immediatè ante consecra-

tionem; quod fieri debet, si antè per obliuionem erat omissum. Imò ex Christi institutione non requiritur vlla mora inter mixtionem; & consecrationem; sed posset fieri immediatè ante consecrationem.

Probatur Quartò, Quia in Liturgia S. Iacobi dicitur, quod Christus accipiens calicem, & permiscens ex aqua & vino, benedixit; vbi significatur immediatè post admixtionem aquæ, factam esse consecrationem: & credibile est, non paucas guttas dominum apposuisse iuxta morè regionum calidarum.

Probatur Quintò, Aqua nõ videtur posse conuerti in vinum, si sola sit; quia est corpus simplex, quod per se solum nõ potest verti in corpus mixtum; sicut nullum mixtum potest ali per corpus simplex, aut gigni ex simplici elemento. Accedit, quod aqua naturæ sit pertinacissimæ; cuius signum est, quod etiam si in vapores per ignem euascat, nihilominus naturam suam non amittat; sed sola refrigeratione sibi restituitur. Præterea veteres numquam videntur fuisse solliciti, vt aqua in vinum verteretur; supponentes totum, quod est in calice, in sanguinem conuerti.

Sextò denique si maneret aqua, Sacerdos sumpto calice frangeret ieiunium: quo argumento D. Thomas q. 75. a. 2. probat non manere substantiam panis.

Aduerte tamen; rectè monere Concilium Florent. vt Modicissima aqua admisceatur: id enim est securius; tum vt aqua in vinum conuertatur, si necesse est: tum ne aqua destruat vini naturam.

Dices, Si aqua immediatè potest conuerti in sanguinem; ergo sanguis Christi etiam existit sub speciebus aquæ. Respondeo ita est, quando illa est vino permixta. Quod si artificio separetur, probabile est manere ibi adhuc sanguinem Domini, quamuis sic per se non potuerit consecrari.

4. Ex Liturgia S. Iacobi.

5. Ex natura aquæ, quæ per se in vinum conuerti nequit.

29. Aqua sic modicè.

Sanguis Domini est sub specie Aquæ.

Q V Æ S T I O L X X V.

De conuersione panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi.

In Octo Articulos diuisa.

ARTICVLVS I.

Vtrum in Eucharistia sit verè corpus Christi, an solum sicut in signo?

1. Hæreses quorundam Græcorum circa realem præsentiam Christi in Eucharistia. Notandum est, quosdam apud Græcos hanc veritatem de reali præsentia corporis Domini in Eucharistia negasse tempore S. Ignatii Martyris. Colligitur ex Theodoro dial. 3. vbi de quibusdam ait Ignatius; Eucharistiam & oblationes non admittunt, quod non consistantur Eucharistiam esse carnem saluatoris nostri IESV Christi: quæ verba adducit Theodoretus ex epist. Ignatii ad Smyrnenes, sed modò non inueniuntur. Verùm hæc hæresis fuit valdè obscura, & paucorum; nam alij Scriptores non meminerunt.

Post annum 700. quidam Iconomachi dicere

cœperunt, Christum esse in Eucharistia, vt in signo & imagine; & hanc esse vnicam Christi imaginem; vt refertur in Synodo VII. act. 7. tom. 3. in fine.

Apud Latinos primus Berengarius apertè hanc hæresim defendit, & propagauit circa annum Domini millesimum quinquagesimum: qui postquater errorem suum abiurasset, & bis violato iureiurando in eundem esset relapsus, tandè Catholicè mortuus putatur. Hunc secuti sunt hæretici dicti Henriciani, & Petro-Brusiani, & Albigenes, & Wicleff: & nostro tēpore Carolstadius, Zwinglius, & Caluinus cum suis, vt docet Bellarminus, & Sanderus fusè de visibili Monarchia. Hi omnes volunt Christi corpus nõ esse verè, & realiter in Eucharistia; sed tantum velut in signo. Caluinus tamen, vt aliquid huic mysterio videatur tribuere, docet; quod etsi corpus Christi maneat in cælo, nec vnumquam realiter symbolis Sacramentalibus coniungatur; tamen illud corpus, eiusq; substantia à fidelibus ineffabili modo manducatur.

Hæreses quorundam Latinorum.

Mens & sensus aliorum hæreticorum, an, & quomodo cum sensu Caluini conueniat.